Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 8. maijā [1]

**Apvienotās lietas C-580/23 un C-795/23**

***Mio AB,***
***Mio e-handel AB,***
***Mio Försäljning AB***
**pret**
***Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag***
(*Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen* (*Svea* apelācijas tiesa kā Patentu un komerclietu apelācijas tiesa, Zviedrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)
**un**
***konektra GmbH,***
**LN**
**pret**
***USM U. Schärer Söhne AG***

(*Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Autortiesības un blakustiesības – Direktīva 2001/29/EK – 2. pants – Reproducēšanas tiesības – Jēdziens "darbs" – Lietišķās mākslas darbu autortiesību aizsardzība – Lietišķās mākslas darba oriģinalitātes pārbaude – Jēdziens "brīva un radoša izvēle" – Kritēriji brīvas un radošas izvēles novērtēšanai – Ekskluzīvo tiesību pārkāpuma novērtējums

## Ievads

1. Divi nesen pieņemti divu dalībvalstu tiesu lēmumi attiecībā uz ikoniskiem objektiem dizaina pasaulē skaidri ilustrē dilemmu, kas saistīta ar šajās apvienotajās lietās izvirzīto problēmu, proti, lietišķās mākslas darbu aizsardzību ar autortiesībām. Tādējādi *tribunal judiciaire de Paris* (Parīzes pirmās instances tiesa, Francija) atzina divu *Hermès* zīmola rokassomu modeļu "Kelly" un "Birkin" kvalificēšanu par "darbu" autortiesību izpratnē [2]. Dažas dienas vēlāk *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija, viena no iesniedzējtiesām šajās apvienotajās lietās) atteicās piešķirt to pašu klasifikāciju diviem zīmola *Birkenstock* sandaļu modeļiem [3].

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Spriedums, 2025. gada 7. februāris, RG 22/09210. Skat. arī Söğüt, A, *Design or art? French court rules that Birkin Bag is a copyright work*, https://ipkitten.blogspot.com.

[3] Spriedums, 2025. gada 20. februāris, I ZR 16/24. Skat. arī Pemsel, M., *Birkenstock's sandals are not sufficiently artistic to enjoy copyright protection*, https://ipkitten.blogspot.com.

2. Grūtības, kas rodas, aizsargājot intelektuālo īpašumu attiecībā uz šīs kategorijas objektiem, izriet no tā, ka tie ir uz robežas starp "tīrās" mākslas darbiem un vienkāršiem utilitāriem objektiem: tie ietilpst abās šajās grupās, tomēr uz tiem pilnībā neattiecas neviena no šīm grupām. Turklāt pati lietišķās mākslas darbu kategorija nav vienveidīga, jo tajā ietilpst gan īsti mākslas darbi ar papildu utilitāru funkciju, gan utilitāri objekti, kuriem to autori ir piešķīruši "mākslinieciskuˮ aspektu šī jēdziena visplašākajā nozīmē. Nemaz nerunājot par objektiem, kurus būtu grūti klasificēt kā tīrās vai lietišķās mākslas darbus, piemēram, augstās modes, juvelierizstrādājumus vai noteiktus smaržu flakonus.

3. Līdz ar to, pat ja attiecībā uz šāda veida objektiem Savienības tiesībās pastāv *sui generis* aizsardzības režīmi, piemēram, Savienības dizainparaugu aizsardzības režīms, joprojām rodas jautājums par to aizsardzību ar autortiesībām. Dažādas tiesību sistēmas uz šo jautājumu sniedz dažādas atbildes, sākot no utilitāru objektu izslēgšanas no autortiesību aizsardzības līdz pilnīgai aizsardzībai, kuras pamatā ir tādi paši kritēriji, kādi tiek piemēroti citām darbu kategorijām, saskaņā ar mākslas vienotības teoriju [4], līdz ierobežotai aizsardzībai vai aizsardzībai, ko nosaka stingrākas prasības nekā citām darbu kategorijām.

4. Šķiet, ka šīm sistēmām kopīga ir neapmierinātība ar to darbību. Tā saistīta, pirmkārt, ar to, ka nav skaidra nošķīruma starp utilitāriem objektiem, kuriem var piemērot autortiesību aizsardzību, un tādiem objektiem, kas no tās ir izslēgti, un, otrkārt, ar neparedzamību un tiesiskās drošības neesamību, kas no tā izriet. Šī iemesla dēļ valstu lietišķās mākslas darbu aizsardzības sistēmās pastāvīgi notiek likumdošanas un judikatūras izmaiņas, meklējot ieinteresēto aprindu vajadzībām labāk pielāgotus risinājumus [5].

5. Savienības autortiesībās attiecībā uz lietišķās mākslas darbiem ir nostiprināts aizsardzības princips bez īpašām prasībām. Jautājums par šīs aizsardzības kārtību jau ir bijis izvirzīts Tiesā [6]. Šajās apvienotajās lietās Tiesai ir lūgts precizēt tās judikatūru šajā jautājumā. Šajā ziņā nav runa par vienota aizsardzības standarta noteikšanu, kas ļautu ar pārliecību noteikt, vai objekts ietilpst šīs aizsardzības darbības jomā; šāda ambīcija būtu utopiska. Lai autortiesību izpratnē kvalificētu darbu, jāveic sarežģīti un daļēji subjektīvi novērtējumi, kurus var īstenot tikai katrā gadījumā individuāli. Tomēr šī kvalifikācija būtu jāsaskaņo iekšējā tirgū, lai "Birkinˮ somu un *Birkenstock* sandaļu aizsargājamība tiktu novērtēta, pamatojoties uz vienādiem kritērijiem visās dalībvalstīs.

[4] Saskaņā ar šo teoriju starp "tīru mākslu" un "lietišķo mākslu" nav atšķirības, jo visi darbi ir vienlīdz aizsargājami neatkarīgi no to mērķa.

[5] Pārskatu par situāciju dažādās valstīs Eiropā un ārpus Eiropas skat. Derclaye, E. (red.), *The Copyright/Design Interface*, Cambridge University Press, 2018.

[6] Skat. it īpaši spriedumus, 2019. gada 12. septembris, *Cofemel* (C-683/17, turpmāk tekstā – "spriedums *Cofemel*", EU:C:2019:721), un 2020. gada 11. jūnijs, *Brompton Bicycle* (C-833/18, turpmāk tekstā – "spriedums *Brompton Bicycle*", EU:C:2020:461).

## Atbilstošās tiesību normas

### *Savienības tiesības*

6. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā [7] 2.–4. pantā noteikts:

"2. pants

Dalībvalstis paredz ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt tiešu vai netiešu, īslaicīgu vai pastāvīgu reproducēšanu ar jebkādiem līdzekļiem un jebkādā formā, pilnībā vai daļēji:

a) autoriem – attiecībā uz viņu darbiem;

[..].

3. pants

1. Dalībvalstis autoriem piešķir ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt savu darbu izziņošanu, izmantojot vadus vai neizmantojot tos, tajā skaitā savu darbu publiskošanu tā, lai sabiedrības locekļi tiem var piekļūt no pašu izvēlētas vietas pašu izvēlētā laikā.

[..]

4. pants

1. Dalībvalstis autoriem paredz ekskluzīvas tiesības atļaut vai aizliegt jebkādā veidā publiski izplatīt viņu darbu oriģinālus vai kopijas, tos pārdodot vai kā citādi.

[..]"

### *Zviedrijas tiesības*

7. Saskaņā ar *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* (Likums (1960:729) par autortiesībām uz literāriem un mākslas darbiem) 1. panta 1. punkta 6. apakšpunktu lietišķās mākslas darbi ir aizsargāti.

8. Saskaņā ar šī likuma 2. pantu autortiesības ar zināmiem ierobežojumiem ietver ekskluzīvas tiesības rīkoties ar darbu reproducējot un padarīt to publiski pieejamu tā oriģinālajā formā vai pārveidotā, tulkotā vai pārstrādātā formā, citā literārā vai mākslas žanrā vai izmantojot citu tehniku. Darba jebkāda pilnīga vai daļēja, tieša vai netieša, īslaicīga vai pastāvīga reproducēšana jebkādā veidā un jebkādā formā ir uzskatāma par reproducēšanu. Darbs ir publiskots, piemēram, kad tas tiek nodots sabiedrībai vai kad darba kopijas tiek piedāvātas pārdošanai, iznomātas vai aizdotas, vai citādi izplatītas sabiedrībai.

[7] OV 2001, L 167, 10. lpp.

### *Vācijas tiesības*

9. 1965. gada 9. septembra *Urheberrechtsgesetz* (Autortiesību likums)[8] 2. panta "Aizsargājamie darbi" 1. punkta 4. apakšpunktā paredzēts, ka aizsargājamie darbi jo īpaši ir tēlotājmākslas darbi, tostarp arhitektūras un lietišķās mākslas darbi, kā arī šādu darbu projekti, un šī panta 2. punktā noteikts, ka tikai personiskie intelektuālie darbi ir darbi šī likuma izpratnē.

## Fakti, tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

### *Lieta C-580/23*

10. Saskaņā ar Zviedrijas tiesību aktiem reģistrēts uzņēmums *Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag* (turpmāk tekstā – "*Asplund*") ražo un projektē interjera izstrādājumus un mēbeles, tostarp sērijas "Palais Royal" galdus.

11. Saskaņā ar Zviedrijas tiesību aktiem dibinātas sabiedrības *Mio AB*, *Mio e-handel AB* un *Mio Försäljning AB* (turpmāk tekstā kopā – "*Mio*") nodarbojas ar mazumtirdzniecību mēbeļu un dekoratīvo interjera preču nozarē. *Mio* mēbeļu klāstā tostarp ietilpst galdi no mēbeļu sērijas "Cord".

12. 2021. gada oktobrī *Asplund* cēla prasību *Patent- och marknadsdomstolen* (Rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesa, Zviedrija), būtībā lūdzot aizliegt *Mio* ražot, tirgot vai pārdot "Cord" galdu, pamatojoties uz tās autortiesību uz galdu "Palais Royal" pārkāpumu.

13. *Mio* apstrīd, ka galds "Palais Royal" būtu aizsargāts ar autortiesībām, jo šis galds neesot pietiekami oriģināls, lai iegūtu šādu aizsardzību. Turklāt tā uzskata – pat ja tas tā būtu, šī aizsardzība būtu ierobežota un atšķirības starp abiem šiem galdiem būtu pietiekamas, lai konstatētu, ka *Asplund* autortiesības nav pārkāptas. Turklāt *Mio* apgalvo, ka "Cord" galds izstrādāts neatkarīgi un nav "Palais Royal" galda kopija.

14. *Patent- och marknadsdomstolen* (Rūpnieciskā un komerciālā īpašuma tiesa) ar 2022. gada 19. oktobra spriedumu apmierināja *Asplund* prasību. *Mio* pārsūdzēja šo lēmumu iesniedzējtiesā.

15. Šādos apstākļos *Svea Hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen* (*Svea* apelācijas tiesa kā Patentu un komerclietu apelācijas tiesa, Zviedrija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Novērtējot, vai uz lietišķās mākslas objektu ir attiecināma plašā autortiesību aizsardzība kā uz darbu [Direktīvas 2001/29] 2.–4. panta izpratnē, kā būtu jāveic pārbaude – un kādi faktori ir vai būtu jāņem vērā –, lai noteiktu, vai objekts atspoguļo autora personību, izpaužot viņa brīvu un radošu izvēli? Šajā ziņā jautājums it īpaši ir par to, vai oriģinalitātes pārbaudē īpaša uzmanība būtu jāpievērš faktoriem, kas saistīti ar radošo procesu, un autora skaidrojumam par konkrētu izvēli, pie kā viņš nonācis, radot objektu, vai faktoriem, kas attiecas uz pašu objektu un radošā procesa galīgo rezultātu, un vai pats objekts piešķir izpausmi mākslinieciskajai iedarbībai.

[8] *BGBl.* 1965 I, 1273. lpp.

2) Lai atbildētu uz pirmo jautājumu un jautājumu, vai lietišķās mākslas objekts atspoguļo autora personību, izpaužot viņa brīvu un radošu izvēli, cik liela nozīme ir tam, ka:

   a) objektu veido elementi, kas atrodami kopējos dizainparaugos;

   b) objekta pamatā ir zināms agrāks dizainparaugs vai pastāvoša tendence dizainparaugu jomā un tas veido šāda agrāka dizainparauga vai pastāvošas tendences variantu;

   c) identisks vai līdzīgs objekts ir radīts pirms vai – neatkarīgi un nezinot neko par lietišķās mākslas objektu, kuru tiek prasīts aizsargāt kā darbu, – pēc attiecīgā objekta radīšanas?

3) Kā būtu jāveic līdzības novērtējums – un kādai līdzībai ir jābūt –, izvērtējot, vai uz lietišķās mākslas objektu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas autortiesības, attiecas darba aizsardzības apjoms un vai ar to tiek pārkāptas ekskluzīvas tiesības uz darbu, kas saskaņā ar [Direktīvas 2001/29] 2.–4. pantu ir jāpiešķir autoram? Šajā ziņā jautājums it īpaši ir par to, vai pārbaudē būtu jāpievērš īpaša uzmanība tam, vai objektā, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas autortiesības, ir atpazīstams darbs, vai arī tam, vai objekts, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas autortiesības, rada tādu pašu vispārējo iespaidu kā darbs, un kam vēl pārbaudē būtu jāpievērš īpaša uzmanība.

4) Lai atbildētu uz trešo jautājumu un jautājumu, vai uz lietišķās mākslas objektu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas autortiesības, attiecas darba aizsardzības apjoms un vai ar to tiek pārkāptas ekskluzīvās tiesības uz darbu, cik liela nozīme ir:

   a) darba oriģinalitātes pakāpei attiecībā uz darba aizsardzības apjomu;

   b) tam, ka darbu un lietišķās mākslas objektu, ar kuru, iespējams, tiek pārkāptas autortiesības, veido elementi, kas atrodami kopējos dizainparaugos, vai to pamatā ir zināmi agrāki dizainparaugi vai pastāvoša tendence dizainparaugu jomā un tie veido šādu agrāku dizainparaugu vai pastāvošas tendences variantus;

   c) tam, ka cits identisks vai līdzīgs objekts ir radīts pirms vai – neatkarīgi un nezinot neko par darbu – pēc darba radīšanas?"

## *Lieta C-795/23*

16. Saskaņā ar Šveices tiesību aktiem reģistrēta sabiedrība *USM U. Schärer Söhne AG* (turpmāk tekstā – "*USM*") ražo un tirgo moduļu mēbeļu sistēmu "USM Haller". Šai mēbeļu sistēmai raksturīga apaļu, spīdīgu hromētu cauruļu montāža, izmantojot savienojošas lodītes, lai veidotu konstrukciju, kurā tiek ievietotas krāsainas metāla plātnes. Šādi izveidotas konstrukcijas var brīvi kombinēt gan vertikāli, gan horizontāli.

17. Saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem dibināta sabiedrība *Konektra GmbH* un tās direktors LN (turpmāk tekstā kopā – "*Konektra*") tiešsaistē bez *USM* iebildumiem piedāvāja "USM Haller" sistēmas rezerves daļas un paplašinājumus, kuru forma un lielākoties krāsa atbilst *USM* sastāvdaļām. Kopš 2018. gada *Konektra* tīmekļvietnē ir uzskaitītas visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas pilnīgai "USM Haller" mēbeļu montāžai, kā arī reklāma ar samontētiem mēbeļu attēliem. Turklāt *Konektra* piegādei pievienotas instrukcijas par pilnu mēbeļu montāžu, un tā saviem klientiem piedāvā montāžas pakalpojumus.

18. *USM* uzskata, ka *Konektra* vairs ne tikai piedāvā "USM Haller" sistēmas rezerves daļas, bet arī ražo, piedāvā un tirgo savu mēbeļu sistēmu, kas ir identiska *USM* sistēmai. *USM* uzskata, ka *Konektra* piedāvājums pārkāpj tās autortiesības uz sistēmu "USM Haller" kā lietišķās mākslas darbu vai vismaz ir prettiesiska imitācija no konkurences tiesību viedokļa.

19. Tāpēc *USM* cēla prasību *Landgericht Düsseldorf* (Diseldorfas apgabaltiesa, Vācija) pret *Konektra* par darbības pārtraukšanu, informācijas sniegšanu un pārskatu sniegšanu, par brīdinājuma izmaksu atlīdzināšanu un par pienākuma atlīdzināt zaudējumus konstatēšanu. Šī tiesa apmierināja šīs prasības, savu lēmumu pamatojot galvenokārt ar autortiesībām.

20. Savukārt apelācijas tiesa *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Federālās zemes Augstākā tiesa Diseldorfā, Vācija) ar 2022. gada 2. jūnija spriedumu noraidīja *USM* prasījumus, kas balstīti uz autortiesībām, un apmierināja tikai tos, kas balstīti uz konkurences tiesībām.

21. Abas puses par šo nolēmumu iesniedza revīzijas sūdzību (*Revision*) *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) – iesniedzējtiesā. Tā uzskata, ka *USM* revīzijas sūdzības (*Revision*) panākumi ir atkarīgi no jēdziena "oriģinalitāte" interpretācijas, kā to interpretējusi Tiesa, kā arī no attiecībām starp aizsardzību ar autortiesībām un dizainparaugu tiesībām.

22. Šādos apstākļos *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai lietišķās mākslas darbu gadījumā starp dizainparaugu aizsardzību un autortiesību aizsardzību pastāv tādas attiecības kā starp vispārīgo noteikumu un izņēmumu tādējādi, ka, pārbaudot šo darbu oriģinalitāti saskaņā ar tiesību aktiem autortiesību jomā, brīviem un radošiem autora lēmumiem jāizvirza stingrākas prasības nekā citu darbu gadījumā?

2) Vai, veicot oriģinalitātes pārbaudi saskaņā ar tiesību aktiem autortiesību jomā, ir jāņem vērā (arī) autora subjektīvais viedoklis par radošo procesu, un it īpaši – vai viņam ir apzināti jāpieņem brīvi un radoši lēmumi, lai tos varētu uzskatīt par brīviem un radošiem lēmumiem [Tiesas] judikatūras izpratnē?

3) Ja, pārbaudot oriģinalitāti, galvenokārt ir jāņem vērā tas, vai un cik lielā mērā darbā objektīvi izpaužas mākslinieciskā jaunrade: vai, veicot šo pārbaudi, var ņemt vērā arī tādus apstākļus, kas radušies pēc dizaina rašanās brīža, kam ir nozīme oriģinalitātes vērtējumā un kas varētu būt, piemēram, dizaina prezentācija mākslas izstādēs vai muzejos vai tā atzīšana profesionālajās aprindās?"

## *Tiesvedība Tiesā*

23. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu lietās C-580/23 un C-795/23 Tiesā tika iesniegti attiecīgi 2023. gada 21. septembrī un 21. decembrī. Lietā C-580/23 rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas puses, Francijas valdība un Eiropas Komisija, un lietā C-795/23 rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas puses, Francijas un Nīderlandes valdības, kā arī Komisija. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2024. gada 13. maija lēmumu abas šīs lietas tika apvienotas mutvārdu procesam un galīgā sprieduma pasludināšanai. Abu pamatlietu puses, kā arī Francijas valdība un Komisija bija pārstāvētas 2025. gada 30. janvāra tiesas sēdē.

## Juridiskā analīze

24. Šajās apvienotajās lietās uzdotie prejudiciālie jautājumi attiecas uz jēdzienu "darbs" Savienības autortiesību izpratnē, kā to interpretējusi Tiesa, un rada vairākus juridiskus jautājumus, proti, par saistību starp autortiesību aizsardzību un dizainparaugu tiesību aizsardzību (pirmais jautājums lietā C-795/23), darba oriģinalitātes novērtēšanas kritērijiem (pirmais un otrais jautājums lietā C-580/23, kā arī otrais un trešais jautājums lietā C-795/23) un aizsargāto autortiesību pārkāpuma novērtēšanas kritērijiem (trešais un ceturtais jautājums lietā C-580/23). Tieši šādā secībā šajos secinājumos izskatīšu šos jautājumus.

### *Par saistību starp autortiesību aizsardzību un dizainparaugu tiesību aizsardzību*

25. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa lietā C-795/23 būtībā vaicā, vai Savienības tiesībās pastāv noteikuma un izņēmuma saikne starp dizainparaugu aizsardzību un autortiesību aizsardzību, kā rezultātā, pārbaudot lietišķās mākslas darbu oriģinalitāti, būtu jāpiemēro augstākas prasības nekā citu veidu darbiem.

26. No iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem izriet, ka šis jautājums ir uzdots saistībā ar Tiesas apgalvojumu sprieduma *Cofemel* 52. punktā, kurā ir teikts, ka, "lai gan dizainparaugu aizsardzība un ar autortiesībām saistītā aizsardzība atbilstoši Savienības tiesībām var tikt piešķirtas kumulatīvi vienam un tam pašam objektam, šī kumulācija tomēr ir paredzama tikai noteiktās situācijās". Analizējot šo jautājumu, īsumā atgādināšu abu sistēmu aizsardzības pamatus.

27. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jēdziens "darbs" Savienības autortiesību izpratnē nozīmē, ka ir jābūt izpildītiem diviem kumulatīviem elementiem. Pirmkārt, tas nozīmē, ka pastāv kāds objekts, kurš ir oriģināls tādā ziņā, ka tā ir paša autora intelektuālā jaunrade. Otrkārt, par "darbu" var kvalificēt tikai tādus elementus, kas ir šādas jaunrades izpausme [9].

28. Runājot par pirmo no šiem elementiem, lai objektu varētu uzskatīt par oriģinālu, ir gan nepieciešami, gan pietiekami, ka tas atspoguļo autora personību, izpaužot autora brīvu un radošu izvēli. Savukārt, ja objekta izveidi nosaka tehniski apsvērumi, noteikumi vai citi ierobežojumi, kas neatstāj vietu radošās brīvības īstenošanai, šo objektu nevar atzīt par tādu, kam piemīt oriģinalitāte, kura ir nepieciešama, lai tas būtu uzskatāms par darbu [10].

29. Attiecībā uz pēdējo minēto aspektu Tiesa ir precizējusi, ka objektam, kas atbilst oriģinalitātes nosacījumam, var būt piemērojama autortiesību aizsardzība, pat ja tā izveidi nosaka tehniski apsvērumi, ciktāl šāda noteikšana neliedz autoram šajā objektā atspoguļot savu personību, paužot brīvu un radošu izvēli. Tomēr ir nepieciešams, lai ne tikai pastāvētu iespēja izvēlēties objekta formu, bet arī lai autors būtu oriģinālā veidā izpaudis savu radošo spēju, izdarot brīvu un radošu izvēli, un lai izstrādājums būtu veidots tā, ka tas atspoguļo viņa personību [11].

30. Tādējādi autora personības atspoguļojums objekta, kura aizsardzība tiek prasīta, formā ir jēdziena "oriģinalitāte" stūrakmens un līdz ar to Savienības autortiesību aizsardzības pamatnosacījums. Autora personiskā ietekme var izpausties dažādās pakāpēs, tā var būt pat ļoti spēcīga, taču tai ir jābūt klātesošai. Tieši tā objektam piešķir "unikālu" raksturu tādā nozīmē, ka tas atšķiras no jebkura cita cilvēka radīta līdzīga objekta.

[9] Skat. spriedumu *Cofemel* (29. punkts un tajā minētā judikatūra).

[10] Skat. spriedumu *Cofemel* (30. un 31. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

[11] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Brompton Bicycle* (26. un 32.–35. punkts).

31. Tieši šajā kontekstā ir jāsaprot Tiesas izmantotais formulējums "brīva un radoša izvēle". Tādējādi radoša nav ne tikai tāda izvēle, kas nav brīva tādā ziņā, ka to nosaka tehniskas vai citas prasības, bet arī tāda izvēle, kas, lai gan tai šādi ierobežojumi nav saistoši, izriet vai nu no tīri utilitāriem apsvērumiem, vai no metodēm vai standartiem, ko parasti izmanto attiecīgo objektu izgatavošanā, kā arī tāda izvēle, kas ir pavisam nenozīmīga vai banāla.

32. Līdz ar to, lai gan katram materiālajam objektam noteikti ir kāda forma un šī forma izriet no vairāk vai mazāk brīvas autora izvēles, tikai tādu objektu, kura forma, ko vismaz daļēji nosaka autora radošā izvēle, atspoguļo tā personību, var aizsargāt ar autortiesībām. Tādējādi autortiesībās tiek izmantots subjektīvs aizsardzības kritērijs [12].

33. Turpretim dizainparaugu tiesībās aizsardzībai tiek izmantots objektīvs kritērijs, proti, novitātes un individuālā rakstura kritērijs [13]. Šis kritērijs tiek vērtēts attiecībā pret agrākiem dizainparaugiem: var aizsargāt jebkuru dizainparaugu, kas ir pietiekami atšķirīgs, lai radītu atšķirīgu kopējo vizuālo iespaidu. Attiecībā uz dizainparauga īpašībām nav izvirzītas nekādas prasības, ja vien tās nenosaka tikai tā objekta tehniskā funkcija, kuram dizainparaugs ir piemērots.

34. Tāpēc nedomāju, ka Tiesas apgalvojumu sprieduma *Cofemel* 52. punktā var saprast kā noteikumu un izņēmumu saiknes starp aizsardzību, ko paredz dizainparaugu tiesības, un aizsardzību, ko paredz autortiesības, izveidi.

35. Attiecībā uz abiem šiem aizsardzības veidiem šī sprieduma 50. punktā Tiesa ir norādījusi uz atšķirībām, kas attiecas uz to mērķiem un regulējošajiem noteikumiem. Nākamajā punktā tā ir arī uzsvērusi, ka autortiesību aizsardzības piešķiršana nedrīkst radīt nekādus pārkāpumus, it īpaši attiecībā uz to mērķiem.

36. Šajā kontekstā sprieduma *Cofemel* 52. punkts man šķiet vienkāršs brīdinājums valstu tiesām, ka starp aizsardzības piešķiršanu saskaņā ar dizainparaugu tiesībām un autortiesībām nepastāv nekāds automātiskuma raksturs un ka nedrīkst jaukt šādas aizsardzības nosacījumus, proti, novitātes un individuālo būtību, no vienas puses, un oriģinalitāti, no otras puses. Objektam nav noteikti jābūt oriģinālam autortiesību likuma izpratnē, lai to varētu uzskatīt par jaunu un ar individuālu raksturu dizainparaugu likuma izpratnē. Un otrādi, lai gan praksē šāda situācija ir retāka, oriģinālam objektam var nebūt individuāla rakstura, ja tas vizuāli nav pietiekami atšķirīgs no jau esošajām formām.

37. Šajā nozīmē ir jāsaprot Tiesas secinājums, ka kumulatīvā aizsardzība saskaņā ar abiem šiem mehānismiem ir iespējama tikai "noteiktās situācijās". Savukārt man nešķiet, ka no šī konstatējuma var izdarīt secinājumu – lai šādu kumulāciju ierobežotu līdz noteiktiem gadījumiem, utilitārajiem objektiem būtu jāpiemēro augstāks oriģinalitātes slieksnis nekā citām darbu kategorijām. Šāds secinājums būtu pretrunā tam, kas skaidri izriet no sprieduma *Cofemel* 48. punkta, kā arī no minētā sprieduma vispārējās shēmas, proti, ka lietišķās mākslas darbu oriģinālais raksturs jāvērtē pēc tādiem pašiem kritērijiem, kādi tiek izmantoti attiecībā uz citām darbu kategorijām.

[12] Par jēdzienu "oriģinalitāte" Francijas tiesībās, kas, šķiet, ir tuvs Tiesas pieņemtajam jēdzienam, skat. jo īpaši Pollaud-Dulian, F., *Propriété intellectuelle. Le droit d'auteur*, Economica, Parīze, 2014, 156.–168. lpp.

[13] Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/71/EK (1998. gada 13. oktobris) par dizainparaugu tiesisko aizsardzību (OV 1998, L 289, 28. lpp.) 3.–5. pantu, kā arī Padomes Regulas (EK) Nr. 6/2002 (2001. gada 12. decembris) par Kopienas dizainparaugiem (OV 2002, L 3, 1. lpp.) 4.–6. pantu.

38. Tāpēc ierosinu uz pirmo jautājumu lietā C-795/23 atbildēt, ka Savienības tiesībās nepastāv noteikumu un izņēmumu saikne starp aizsardzību saskaņā ar dizainparaugu tiesībām un aizsardzību saskaņā ar autortiesībām, kā rezultātā, pārbaudot lietišķās mākslas darbu oriģinalitāti, ir jāpiemēro augstākas prasības nekā citu veidu darbiem.

### *Par oriģinalitātes novērtēšanas kritērijiem*

39. Ar pirmo un otro jautājumu lietā C-580/23 un otro un trešo jautājumu lietā C-795/23, kurus ierosinu analizēt kopā, iesniedzējtiesas būtībā vaicā, kā jāvērtē lietišķās mākslas darbu oriģinalitāte Direktīvas 2001/29 2. panta a) punkta, 3. panta 1. punkta un 4. panta 1. punkta piemērošanas nolūkā, it īpaši – vai šīs tiesību normas jāinterpretē tādējādi, ka, veicot šo novērtēšanu, jāņem vērā elementi, kas saistīti ar radošo procesu un autora nodomiem, vai arī tikai elementi, kas uztverami pašā darbā. Šīs tiesas arī jautā, kāda loma šajā novērtēšanā ir papildu elementiem, piemēram, jau pieejamu formu izmantošanai darba radīšanā, autora iedvesmai no jau esošiem objektiem, līdzīgas neatkarīgas jaunrades iespējamībai vai arī jaunrades atzīšanai specializētās aprindās.

#### *Par lietišķās mākslas darbu oriģinalitātes novērtēšanu*

40. Attiecībā uz sākotnējo jautājumu par to, kā jānosaka lietišķās mākslas darba oriģinālais raksturs, atbilde ir redzama no manām piezīmēm, kas izklāstītas šo secinājumu 27.–32. punktā par jēdzienu "oriģinalitāte" Savienības autortiesībās. Tādējādi tiesai jāizvērtē, vai objekts, kura aizsardzība tiek pieprasīta, ir brīvas un radošas izvēles izpausme, kas atspoguļo autora personību. Man šķiet, ka šajā abstraktajā posmā nav iespējams sniegt nekādus papildu precizējumus. Proti, jēdziens "oriģinalitāte" ir ļoti vispārīgs, lai neteiktu – neskaidrs, un to paredzēts piemērot ļoti dažāda rakstura objektiem, tāpēc tas nav piemērots stingrai un sistemātiskai definēšanai judikatūrā [14]. Tas jāpiemēro katrā konkrētā gadījumā, pamatojoties uz faktisko novērtējumu.

41. Tomēr šī piemērošana jāveic, ņemot vērā attiecīgo darbu veida specifiku. Lietišķās mākslas darbi atšķiras no citām darbu kategorijām ar to, ka tie galvenokārt ir utilitāri objekti. Šādi objekti ir to autoru zinātības un izvēles rezultāts. Šādu izvēli var diktēt tehniski, ergonomiski vai drošības ierobežojumi, vai arī tā var izrietēt no attiecīgajā nozarē pieņemtajiem standartiem vai konvencijām. Tā var būt arī brīva, taču nepievienojot objektam nekādu personiskumu; šī izvēle varētu būt tāda pati, ja objektu būtu radījis kāds cits. Tomēr, lai radītu utilitāru objektu, nav nepieciešama radoša izvēle šo secinājumu 28.–31. punkta izpratnē. Radoša izvēle ir iespējams, bet ne nepieciešams papildinājums attiecīgā objektam būtībai. Lai gan šī izvēle var būt raksturīga konkrēta objekta formai [15], tomēr fakts ir tāds, ka citu objektu ar tādām pašām utilitārām funkcijām var izveidot – kā tas bieži notiek – bez šāda papildinājuma ar radošu izvēli.

42. Tāpēc tiesai, kas izskata jautājumu par šāda objekta oriģinalitāti, jāmeklē un jāidentificē šī radošā izvēle objekta formā, lai to varētu atzīt par aizsargātu ar autortiesībām. Atšķirībā no citām darbu kategorijām, kur jau pats lēmums radīt ir radoša izvēle, lietišķās mākslas darbu gadījumā šajā ziņā nav prezumpcijas. Proti, tas, ka utilitāra objekta autors ir izdarījis izvēli, kas nav saistīta ar tehniskiem vai citiem ierobežojumiem, nerada pieņēmumu, ka šī izvēle ir radoša autortiesību izpratnē.

[14] Padziļinātu doktrīnas analīzi skat. *The Protection of Works of Applied Art under EU Copyright Law. Opinion of the European Copyright Society in MIO/konektra* (Lietas C-580/23 un C-795/23) (europeancopyrightsociety.org).

[15] Tāpēc nevēlos teikt, ka formai noteikti jābūt nošķirtai no paša objekta saskaņā ar teoriju "conceptual separability", kas, šķiet, rada piemērošanas grūtības ASV tiesām (šajā jautājumā skat. Ginsburg, J. C., "*Courts Have Twisted Themselves into Knots" (and the Twisted Knots Remain to Untangle): US Copyright Protection for Applied Art after Star Athletica*, no: Derclaye, E., minēts iepriekš, 297. lpp.).

43. Te jāpievieno vēl pēdējā terminoloģijas piezīme. Proti, man šķiet, ja terminus "mākslinieciskс" vai "estētisks" izmanto, lai raksturotu darba autora izvēli vai viņa radīto rezultātu, rodas sajaukšanas iespēja. Ir tiesa, ka dažos aspektos šos jēdzienus var saprast kā sinonīmus terminam "radoša izvēle". Tāpat ir taisnība, ka valodiskajā lietojumā tiek minēti lietišķās *mākslas* darbi. Tomēr jēdziens "mākslinieciskс" norāda uz vērtējumu relatīvi augsta mākslinieciskā sasnieguma izpratnē. Taču šādi spriedumi autortiesībās nav būtiski: aizsardzību nekādā veidā nenosaka darba mākslinieciskā (vai cita) kvalitāte, tostarp attiecībā uz lietišķās mākslas darbiem. Attiecībā uz jēdzienu "estētisks" ar to var saprast, ka tas attiecas uz visām autora izvēlēm, kas nav saistītas ar tehniskiem vai funkcionāliem ierobežojumiem. Tomēr ne katra estētiskā izvēle noteikti atspoguļo autora personību un tāpēc nepiešķir oriģinalitāti [16]. Tāpēc, manuprāt, prātīgāk ir pieturēties pie terminiem "brīvas un radošas izvēles izpausme, kas atspoguļo autora personību".

*Par radošā procesa un autora nodomu ievērošanu*

44. Iesniedzējtiesas konkrētāk jautā, vai objekta, kura autortiesību aizsardzība tiek pieprasīta, oriģinalitāte jāvērtē, ņemot vērā autora nodomus radošā procesa laikā vai arī tai jābūt redzamai pašā darbā. Man šķiet, ka atbildi var izsecināt no Tiesas judikatūras par jēdzienu "darbs".

45. Kā jau esmu minējis, lai objektu varētu uzskatīt par oriģinālu, ir gan nepieciešami, gan pietiekami, ka tas atspoguļo autora personību un *izpaužas* kā autora brīva un radoša izvēle [17]. Terminu "atspoguļo" un "izpaužas" lietojums skaidri norāda, ka šādai izvēlei un autora personībai ir jābūt redzamai objektā, kuram tiek pieprasīta aizsardzība. Tātad nepietiek ar to, ka autors ir izdarījis brīvu un radošu izvēli: tai vēl jābūt uztveramai trešām personām ar paša darba starpniecību.

46. Līdz ar to Tiesa uzskatīja, ka papildus oriģinālajam raksturam jēdziens "darbs" noteikti nozīmē, ka pastāv objekts, kas ir pietiekami precīzi un objektīvi identificējams. Proti, pirmkārt, iestādēm, kuru uzdevums ir nodrošināt autortiesībām raksturīgo ekskluzīvo tiesību aizsardzību, jāspēj skaidri un precīzi atpazīt šādi aizsargāto objektu. Tas pats attiecas uz trešām personām, attiecībā pret kurām var tikt veikta atsaukšanās uz aizsardzību, kuru pieprasa šī objekta autors. Otrkārt, nepieciešamība minētā objekta identificēšanas procesā novērst jebkādu subjektivitātes elementu, kas kaitētu tiesiskajai drošībai, prasa, lai pēdējam minētajam būtu objektīva izpausme [18].

47. Šī prasība par tāda objekta esamību, kas ir identificējams kā darbs, atspoguļo autortiesību pamatprincipu, saskaņā ar kuru tiek aizsargātas nevis idejas, bet tikai izpausmes. Taču autora nodomi ir saistīti nevis ar izpausmēm, bet gan ar idejām. Tās tiek aizsargātas tikai tiktāl, ciktāl autors tās ir izteicis darbā, proti, identificējamā objektā, kas ir to vienīgā būtiskā izpausme. Līdz ar to tiesa, kas izskata jautājumu par objekta, kura aizsardzība tiek pieprasīta, oriģinālo raksturu, savu vērtējumu nevar balstīt uz elementiem, kuri nav ietverti šajā pašā objektā.

48. Turklāt iespējams, ka tiesā, kas izskata šo jautājumu, vienkārši nav pieejami pierādījumi par objekta, kura aizsardzība tiek prasīta, autora nodomiem vai ka tā šādu pierādījumu neuzskata par pārliecinošu. Vienīgais elements, kas obligāti jāuzrāda tiesai, ir pats attiecīgais objekts, bez kura tiesa nevar pieņemt lēmumu.

[16] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Cofemel* (53.–55. punkts).

[17] Skat. spriedumu *Cofemel* (30. punkts un tajā minētā judikatūra), kā arī šo secinājumu 28. punktu.

[18] Skat. spriedumu *Cofemel* (32. un 33. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

49. Šis apsvērums arī sniedz atbildi uz jautājumu, vai autora radošajai izvēlei noteikti jābūt zināmai. Šī izvēle jāidentificē un jāņem vērā, kad tā parādās darbā. Tā kā autora nodomiem nav izšķirošas nozīmes, būtu lieki mēģināt noteikt autora apziņas stāvokli radošā procesa laikā.

50. Savukārt, ja ir pieejami pierādījumi par autora nodomiem, lietu izskatošā tiesa var to ņemt vērā papildus citām norādēm, lai novērtētu attiecīgā objekta oriģinālo raksturu. Tomēr to nevar uzskatīt par pietiekamu. Tiesai pašai jābūt pārliecinātai, ka tai ir objekts, kas atspoguļo autora personību, paužot brīvu un radošu izvēli. Tikai šādā gadījumā tā var konstatēt attiecīgā objekta oriģinālo raksturu un tādējādi to kvalificēt par darbu, kas aizsargāts ar autortiesībām.

*Par citu elementu ņemšanu vērā*

51. Iesniedzējtiesas arī jautā, kāda nozīme, novērtējot lietišķās mākslas darba oriģinalitāti, piešķirama tādiem elementiem kā tas, ka autors izmanto vispārēji pieejamas formas, autora iedvesma no esošiem objektiem, līdzīgas neatkarīgas jaunrades fakts vai iespēja vai arī apstākļi, kas radušies pēc darba radīšanas, piemēram, tā prezentācija izstādēs vai muzejos, vai – vispārīgāk – tas, ka darbu atzīst profesionālajās aprindās.

52. Tiesa jau ir norādījusi – lai novērtētu, vai attiecīgais objekts ir oriģināldarbs un tādējādi aizsargāts saskaņā ar autortiesību likumu, tiesai, kas izskata lietu, jāņem vērā visi atbilstošie strīda elementi [19]. Runājot par agrāka patenta esamību, kā arī attiecīgā objekta formas efektivitāti, lai sasniegtu to pašu tehnisko rezultātu, Tiesa tādējādi uzskatīja, ka šie elementi būtu jāņem vērā tikai tiktāl, ciktāl tie ļauj atklāt apsvērumus, kas ņemti vērā, izvēloties attiecīgā ražojuma formu [20].

53. Tas pats attiecas uz iesniedzējtiesu norādītajiem apstākļiem. Visi šie elementi var veidot atbilstošus apstākļus, lai novērtētu darba oriģinalitāti. Tomēr vienmēr jāpatur prātā šī novērtējuma pamatelements: brīvas un radošas izvēles izpausmes centieni darbā, kas atspoguļo autora personību.

54. Tādējādi, pirmkārt, tas, ka autors izmanto vispārēji pieejamas formas, pats par sevi neizslēdz oriģinalitāti. Šīs formas var papildināt ar oriģinālām formām. Darbs, ko veido tikai pieejamas formas, var būt arī oriģināls, ja autors ir izteicis savu radošo izvēli šo formu izkārtojumā. Savukārt objektu, ko veido pieejamas formas, kuru izkārtojums ir parasts, nevar aizsargāt ar autortiesībām, pat ja tā autors šo formu atlasē vai izkārtojumā ir izdarījis brīvu izvēli, jo šī izvēle nav radoša.

55. Otrkārt, attiecībā uz iedvesmu var rasties dažādas situācijas. Ja jaunais darbs ir tā paša autora cita darba, kas pats par sevi ir oriģināls, variants, to, manuprāt, var aizsargāt pilnībā. Proti, pārņemtie radošie elementi paliek jaunajā darbā un veido tā paša autora personības nospiedumu. Savukārt, ja šajā gadījumā autori ir atšķirīgi, jaunais darbs ir atvasināts vai iedvesmots darbs [21]. Tomēr arī tas var saņemt aizsardzību ar nosacījumu un tiktāl, ciktāl tam ir pašam savi jaunrades elementi. Tādējādi aizsardzība attieksies tikai uz šiem elementiem.

[19] Spriedums *Brompton Bicycle* (rezolutīvā daļa).

[20] Spriedums *Brompton Bicycle* (36. punkts).

[21] Ar "iedvesmotu darbu" es saprotu darbu, kurā nav izmantoti cita darba radošie elementi paši par sevi, bet kurā ir smelta iedvesma no šiem elementiem citā veidā.

56. Treškārt, lai gan autortiesības neparedz jaunrades nosacījumu, patstāvīga objektu, kas līdzīgi vai pat identiski attiecīgajam objektam, radīšana pirms vai pēc tā radīšanas var liecināt par šī objekta zemo oriģinalitātes pakāpi vai pat tās neesamību. Proti, kā jau esmu norādījis [22], autoram, izdarot radošu izvēli, kas atspoguļo viņa personību, ir jārada unikāls darbs, kas atšķiras no tiem darbiem, kurus neatkarīgi radījuši vai radīs citi.

57. Tomēr šis apsvērums ir viegli piemērojams darbu kategorijām, attiecībā uz kurām autoru radošā brīvība nav ļoti ierobežota vai kurās izpausmes formas sarežģītības dēļ identiska paralēla radīšana ir praktiski neiespējama. Šeit īpaši domāju "tīrās" mākslas darbus, muzikālus darbus un literārus darbus.

58. Savukārt lietišķās mākslas darbu gadījumā, kur dažādi ierobežojumi būtiski ierobežo autoru brīvību un kur radošo elementu bieži vien ir maz, nevar pilnībā izslēgt, ka divi autori var būt izdarījuši ļoti līdzīgu vai pat identisku izvēli un ka šī izvēle tomēr var būt radoša. Līdz ar to neatkarīgas līdzīgas jaunrades fakts vai iespējamība pati par sevi un bez citām norādēm par oriģinalitātes neesamību nevar utilitāru objektu izslēgt no autortiesību aizsardzības.

59. Visbeidzot, ceturtkārt, attiecībā uz objekta prezentāciju mākslas izstādēs vai muzejos un atpazīstamību speciālistu aprindās šie apstākļi ir ārēji un notiek pēc objekta, kuram tiek pieprasīta aizsardzība, radīšanas. Tomēr sprieduma *Brompton Bicycle* 37. punktā Tiesa nolēma, ka oriģinalitātes novērtējums jāveic "neatkarīgi no faktoriem, kas attiecībā uz attiecīgā ražojuma radīšanu ir uzskatāmi par ārējiem vai vēlākiem".

60. Tomēr Tiesa minētā sprieduma rezolutīvajā daļā šo atrunu nepārņēma, tikai nosprieda, ka prasību izskatošajai tiesai jāpārbauda, vai objekts, attiecībā uz kuru tiek prasīta aizsardzība, ir oriģināls, "ņemot vērā visus atbilstošos strīda apstākļus". Tātad minēto atrunu es saprotu kā tādu, kas precizē, ka faktorus, kas nav saistīti ar radīšanu un kas ir vēlāki par radīšanu, šajā pārbaudē nevar uzskatīt par izšķirošiem. Savukārt tādi apstākļi kā objekta prezentācija mākslas izstādēs vai muzejos un tā atzīšana speciālistu aprindās var liecināt par objekta māksliniecisko vērtību un līdz ar to arī par oriģinalitāti. Proti, lai gan objektam nav nepieciešama augsta māksliniecisk kvalitāte, lai to varētu uzskatīt par oriģinālu, tomēr var pieņemt, ka darbs, kam ir šāda kvalitāte, tiks uzskatīts par oriģinālu, ciktāl mākslinieciskā darbība ir tieši tādu unikālu objektu radīšana, kuros vērojams autoru personības nospiedums.

61. Turklāt attiecīgā objekta radošās vērtības ir iemesls, kādēļ tas tiek eksponēts izstādē vai muzejā. Iespējams, ka dizainparauga atzīšana speciālistu aprindās ir saistīta tikai ar tā novitāti, tehnisko meistarību vai izcilu utilitāro vērtību, bet dizainparaugam nemaz nepiemīt radošās īpašības, kas nepieciešamas ar autortiesībām aizsargātiem darbiem. Tātad attiecīgā objekta prezentēšana mākslas vai muzeju izstādēs un atzīšana speciālistu aprindās nekādā ziņā nav nedz nepieciešama, nedz pietiekama, lai pierādītu objekta, kura aizsardzība tiek pieprasīta, oriģinalitāti. Šie apstākļi, augstākais, var būt viena no šīm oriģinalitātes pazīmēm.

*Atbilde uz jautājumiem*

62. Tāpēc ierosinu uz pirmo un otro jautājumu lietā C-580/23, kā arī otro un trešo jautājumu lietā C-795/23 atbildēt, ka Direktīvas 2001/29 2. panta a) punkts, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka darbs šo tiesību normu izpratnē ir objekts, kas atspoguļo autora personību, paužot viņa brīvu un radošu izvēli (oriģināls objekts). Radoša ir ne tikai izvēle, ko

[22] Skat. šo secinājumu 30. punktu.

nosaka dažādi ierobežojumi, kuri saista autoru attiecīgā objekta radīšanas laikā, bet arī izvēle, kas, lai gan ir brīva, neatspoguļo autora personības nospiedumu, piešķirot objektam unikālu izskatu. It īpaši iespēja izdarīt brīvu izvēli radīšanas procesā nerada pieņēmumu par izvēles radošo raksturu. Lai novērtētu attiecīgā objekta oriģinālo raksturu, var ņemt vērā tādus apstākļus kā autora nodomi radošā procesa laikā, autora iedvesmas avoti un zināmu formu izmantošana, līdzīga neatkarīgi radīta darba iespējamība vai objekta atzīšana speciālistu aprindās. Tomēr šiem apstākļiem nekādā ziņā nav izšķirošas nozīmes, jo lietu izskatošajai tiesai pašai jāpārliecinās, ka runa ir par oriģinālu objektu, lai to varētu atzīt par aizsargātu ar autortiesībām.

### *Par pārkāpuma novērtēšanu*

63. Ar trešo un ceturto jautājumu, kurus ierosinu analizēt kopā, iesniedzējtiesa lietā C-580/23 būtībā jautā, kā jāizvērtē iespējamais autora ekskluzīvo tiesību pārkāpums saskaņā ar Direktīvas 2001/29 2. panta a) punktu, 3. panta 1. punktu un 4. panta 1. punktu. Konkrētāk, šis jautājums attiecas, no vienas puses, uz to, vai konkrētajam darbam jābūt atpazīstamam objektā, par kuru tiek apgalvots, ka tajā saskatāms pārkāpums, vai pietiek ar pašu kopējo vizuālo iespaidu, un, no otras puses, uz to, kā šo novērtējumu ietekmē tādi faktori kā darba "oriģinalitātes pakāpe", abu konfliktējošo objektu kopīgais iedvesmas avots un neatkarīgas līdzīgas jaunrades fakts vai iespējamība.

64. Vispirms uzsvēršu šo jautājumu nozīmi abu attiecīgo aizsardzības sistēmu mērķu saglabāšanā. Manuprāt, pareiza katras sistēmas attiecīgo kritēriju piemērošana, lai konstatētu pārkāpumu, ir tikpat svarīga kā pareiza aizsardzības piešķiršanas kritēriju piemērošana. Tomēr man šķiet, ka pārdomas, gan judikatūrā, gan doktrīnā, pārāk bieži ir vērstas uz otro aspektu, kaitējot pirmajam.

#### *Par pārkāpuma kritērijiem*

65. Pārkāpuma konstatēšanas kritēriji ir balstīti uz atšķirīgu loģiku abās attiecīgajās aizsardzības sistēmās. Autortiesībās pārkāpums ir sekas, ko rada darba izmantošana bez autora atļaujas [23]. Šāda izmantošana var izpausties it īpaši kā darba reproducēšana un, iespējams, turpmāka šīs reproducēšanas publiskošana vai reproducētā darba kopiju izplatīšana. Attiecībā uz reproducēšanu Tiesa ir norādījusi, ka tā var būt daļēja un attiekties pat uz salīdzinoši nelielu darba daļu, ja šī daļa kā tāda pauž autora intelektuālo jaunradi [24]. Attiecībā uz fonogrammām Tiesa arī pēc būtības ir uzskatījusi – lai reproducēšana būtu atzīstama par pārkāpumu, tai jābūt pamanāmai pārkāpuma objektā [25]. Manuprāt, šis apsvērums ir pārnesams uz darbiem.

66. Savukārt dizainparaugu tiesībās aizsargātā objekta elementu atkārtošana nekādi nav nepieciešama, lai konstatētu pārkāpumu. Aizsardzības joma saskaņā ar šīm tiesībām attiecas uz visiem dizainparaugiem, kas neatstāj atšķirīgu vispārējo iespaidu salīdzinājumā ar aizsargāto dizainparaugu [26]. Tāpēc šajā aizsardzības sistēmā nav svarīgi, vai aizsargātais dizainparaugs ir atpazīstams objektā, ar kuru, iespējams, tiek izdarīts pārkāpums, jo svarīgs ir vispārējais iespaids, un nav svarīgi, vai abu konfliktējošo objektu līdzība ir reproducēšanas vai neatkarīgas radīšanas rezultāts, jo aizsardzības kritērijs ir objektīvs.

[23] Un, protams, izņemot izņēmumus un ierobežojumus attiecībā uz ekskluzīvajām tiesībām.

[24] Spriedums, 2009. gada 16. jūlijs, *Infopaq International* (C-5/08, EU:C:2009:465, 48. punkts).

[25] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 29. jūlijs, *Pelham* u.c. (C-476/17, EU:C:2019:624, rezolutīvās daļas 1. punkts).

[26] Skat. Direktīvas 98/71 9. pantu un Regulas Nr. 6/2002 10. pantu.

67. Tādējādi, lai konstatētu autortiesību pārkāpumu, lietu izskatošajai tiesai jānosaka, vai aizsargātā darba radošie elementi, proti, tie elementi, kas ir autora personību atspoguļojošas izvēles izpausme, ir atpazīstami objektā, ar kuru, iespējams, tiek izdarīts pārkāpums. Protams, arī radošu elementu iekļaušana tāda paša veida utilitārā objektā var novest pie secinājuma, ka starp abiem konfliktējošajiem objektiem nav atšķirīga vispārējā iespaida. Tomēr to nevar uzskatīt par pietiekamu, lai konstatētu autortiesību pārkāpumu, un praktiski tas tiesai pat nebūtu jānorāda. Autortiesībās tas, kas atšķir divus darbus, ir nevis kopējais iespaids, bet gan detaļas, kas tos unikālā veidā personalizē.

*Par citu elementu ņemšanu vērā*

68. Pirmkārt, attiecībā uz "oriģinalitātes pakāpes" ņemšanu vērā kā noteicošo faktoru aizsardzības apjomā, manuprāt, tas ir balstīts uz dizainparaugu tiesību loģiku. Proti, šajā sistēmā gan objekta aizsargājamais raksturs, gan tā aizsardzības pārkāpums tiek novērtēts, salīdzinot kopējo vizuālo iespaidu, ko rada attiecīgie dizainparaugi, un šajā salīdzināšanā tiek ņemta vērā autora brīvības pakāpe [27]. Tādējādi aizsardzības apjomu nosaka individuālā rakstura līmenis.

69. Tomēr autortiesībās šāda loģika nav nepieciešama. Oriģinalitāte nav atkarīga no atšķirības starp aizsargāto darbu un citiem objektiem, bet gan ir neatņemama darba sastāvdaļa un izriet no autora personiskās ietekmes. Kad darbs ir oriģināls, tas tiek aizsargāts tostarp pret radošo elementu reproducēšanu, neraugoties uz "intensitāti", ar kādu autors ir paudis šo radošumu. Tādējādi Tiesa skaidri ir norādījusi, ka Direktīvā 2001/29 paredzētās aizsardzības apjoms nav atkarīgs no autora radošās brīvības pakāpes un tādējādi ir vienāds visiem darbiem, uz kuriem attiecas šī direktīva [28].

70. Šis secinājums, protams, attiecas uz noteikumu, ka darba daļējas reproducēšanas gadījumā tikai atpazīstama radošo elementu atkārtošana ir autortiesību pārkāpums [29]. Tomēr šādas reproducēšanas gadījumā tas, ka ir veiktas izmaiņas elementos, kas nav radoši, nenozīmē, ka nevar konstatēt pārkāpumu.

71. Otrkārt, attiecībā uz abu konfliktējošo objektu kopīgo iedvesmas avotu var rasties atšķirīgas situācijas, taču princips paliek nemainīgs, proti, identificēt uztveramu radošo elementu reproducēšanu. Ja objektu, kura aizsardzība tiek pieprasīta, veido zināmi elementi, no kuriem oriģināls ir tikai izkārtojums, tad šī izkārtojuma reproducēšana ir pārkāpums, bet vienkārša zināmu elementu reproducēšana nav pārkāpums. Ja abu konfliktējošo objektu izveidē iedvesma nākusi no viena un tā paša agrāka objekta vai dizainparauga, tikai "jaunie" radošie elementi ir atvasinātā darba oriģināli, un tikai šo jauno elementu izmantošana ir minētā darba pārkāpums. Visbeidzot, tas vien, ka tiek sekots tai pašai mākslinieciskajai tendencei vai strāvojumam, kam ir sekojis agrākā darba autors, protams, nenozīmē pārkāpumu, ja nav izmantoti šī darba radošie elementi.

72. Treškārt, attiecībā uz līdzīgas neatkarīgas jaunrades iespēju, kā jau esmu norādījis [30], lietišķās mākslas darbu gadījumā, kur autoru radošā rīcības brīvība ir salīdzinoši ierobežota, šāda iespēja nav izslēgta pat tad, ja pastāv zināma oriģinalitātes pakāpe. Pamatlietā C-580/23 *Mio* it īpaši apgalvo, ka tās dizainparaugs, ar kuru, iespējams, tiek izdarīts pārkāpums, tika izstrādāts

[27] Jo lielāka brīvības pakāpe, jo konfliktējošajiem dizainparaugiem vairāk jāatšķiras, lai radītu atšķirīgu kopējo iespaidu.

[28] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Cofemel* (35. punkts un tajā minētā judikatūra).

[29] Skat. šo secinājumu 65. punktu.

[30] Skat. šo secinājumu 58. punktu.

neatkarīgi un nav *Asplund* dizainparauga reprodukcija. Ja iesniedzējtiesa, pamatojoties uz attiecīgajiem pamatlietas apstākļiem, secinātu, ka tas tā patiešām ir, tas liktu tai secināt, ka pārkāpums nav noticis. Savukārt līdzīgas neatkarīgas jaunrades iespēja vien nevar attaisnot autortiesību aizsardzības atteikumu, ja tiek konstatēta radošo elementu reproducēšana.

*Atbilde uz jautājumiem*

73. Tādēļ ierosinu uz trešo un ceturto jautājumu lietā C-580/23 atbildēt, ka Direktīvas 2001/29 2. panta a) punkts, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka, lai konstatētu autortiesību pārkāpumu, lietu izskatošajai tiesai jānosaka, vai aizsargātā darba radošie elementi ir atpazīstamā veidā iekļauti objektā, ar kuru, iespējams, tiek izdarīts pārkāpums. To vien, ka starp abiem konfliktējošajiem objektiem nav atšķirīga kopējā iespaida, nevar uzskatīt par pietiekamu, lai konstatētu šādu pārkāpumu. Aizsargāta darba "oriģinalitātes pakāpes" jēdzienam šajā vērtējumā nav nozīmes. Lai gan līdzīga neatkarīga jaunrade nav autortiesību pārkāpums, šāda neatkarīgas jaunrades iespēja vien nevar attaisnot autortiesību aizsardzības atteikumu, ja ir konstatēta aizsargātā darba radošo elementu reproducēšana.

**Secinājumi**

74. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen* (*Svea* apelācijas tiesa kā Patentu un komerclietu apelācijas tiesa, Zviedrija) un *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Savienības tiesībās nepastāv noteikumu un izņēmumu saikne starp aizsardzību saskaņā ar dizainparaugu tiesībām un aizsardzību saskaņā ar autortiesībām, kā rezultātā, pārbaudot lietišķās mākslas darbu oriģinalitāti, ir jāpiemēro augstākas prasības nekā citu veidu darbiem.

2) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/29/EK (2001. gada 22. maijs) par dažu autortiesību un blakustiesību aspektu saskaņošanu informācijas sabiedrībā 2. panta a) punkts, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts

   jāinterpretē tādējādi, ka

   darbs šo tiesību normu izpratnē ir objekts, kas atspoguļo autora personību, paužot viņa brīvu un radošu izvēli (oriģināls objekts). Radoša ir ne tikai izvēle, ko nosaka dažādi ierobežojumi, kuri saista autoru attiecīgā objekta radīšanas laikā, bet arī izvēle, kas, lai gan ir brīva, neatspoguļo autora personības nospiedumu, piešķirot objektam unikālu izskatu. It īpaši iespēja izdarīt brīvu izvēli radīšanas procesā nerada pieņēmumu par izvēles radošo raksturu. Lai novērtētu attiecīgā objekta oriģinālo raksturu, var ņemt vērā tādus apstākļus kā autora nodomi radošā procesa laikā, autora iedvesmas avoti un zināmu formu izmantošana, līdzīga neatkarīgi radīta darba iespējamība vai objekta atzīšana speciālistu aprindās. Tomēr šiem apstākļiem nekādā ziņā nav izšķirošas nozīmes, jo lietu izskatošajai tiesai pašai jāpārliecinās, ka runa ir par oriģinālu objektu, lai to varētu atzīt par aizsargātu ar autortiesībām.

3) Direktīvas 2001/29 2. panta a) punkts, 3. panta 1. punkts un 4. panta 1. punkts

   jāinterpretē tādējādi, ka,

lai konstatētu autortiesību pārkāpumu, lietu izskatošajai tiesai jānosaka, vai aizsargātā darba radošie elementi ir atpazīstami objektā, ar kuru, iespējams, tiek izdarīts pārkāpums. To vien, ka starp abiem konfliktējošajiem objektiem nav atšķirīga kopējā iespaida, nevar uzskatīt par pietiekamu, lai konstatētu šādu pārkāpumu. Aizsargāta darba "oriģinalitātes pakāpes" jēdzienam šajā vērtējumā nav nozīmes. Lai gan līdzīga neatkarīga jaunrade nav autortiesību pārkāpums, šāda neatkarīgas jaunrades iespēja vien nevar attaisnot autortiesību aizsardzības atteikumu, ja ir konstatēta aizsargātā darba radošo elementu reproducēšana.